

ADATOK MAGYARORSZÁG FLÓRÁJÁNAK ÉS VEGETÁCIÓJÁNAK ISMERETÉHEZ¹ IX.

KEVEY BALÁZS

Pécsi Tudományegyetem, Növénytani Tanszék, 7624 Pécs Ifjúság útja 6.
drótposta: keveyb@ttk.pte.hu

Elfogadva: 2004. április 9.

Kulcsszavak: Magyarország, florisztika, cönológia

Összefoglalás: Jelen közlemény 58 növényfajról tartalmaz florisztikai adatokat, melyek Magyarország különböző tájegységeiről származnak. Ezek többnyire valamely flóravidékre (1 adat), flórajárásra (12 adat), vagy földrajzi tájegységre (40 adat) jelentenek új előfordulást. Jelentősek azok a növények is (8 adat), melyek hosszú idő után ismét előkerültek. Érdekesebb előfordulásokról a dolgozat néhány cönológiai felvételt is tartalmaz.

Bevezetés

Cikksorozatam VIII. részének kéziratát 2000-ben zártam le. Azóta tovább folytattam cönológiai kutatásaimat, elsősorban a Dunántúlon (Dél-Dunántúl, Rába-völgye, Keszthelyi-hegység, Bakonyalja, Soproni-dombvidék) és az Alföld több tájegységén (Szigetköz, Hanság, Rábaköz, Dráva-sík, Harkány-Nagynyárádi-sík, Körös-vidék, Bereg-Szatmári-sík, Bodrogsík). E munka mellett ismét újabb érdekes növényelőfordulások kerültek elő. Jelen dolgozatban elsősorban azon florisztikai adataimat közlöm, amelyek valamely flóravidékre (1 adat), flórajárásra (12 adat), vagy földrajzi tájra (40 adat) újak. Sikerként megerősítenem néhány olyan növényelőfordulást is, amelyek hosszú idő után ismét előkerültek (8 adat). A legértékesebb előfordulásokról egy-egy cönológiai felvételt is mellékeltem.

Adatok felsorolása – Enumeratio

A florisztikai adatok felsorolásánál feltüntettem a „Közép-európai Flóra Térképezése” c. nagyszabású kutatási program (NIKLFELD 1971 és BORHIDI 1984) rászterkódjait. A növények felsorolását Soó (1980) sorszámai szerint végzem. A faj- és társulásneveknél HORVÁTH et al. (1995) és BORHIDI (2003) nomenklatúráját követem. A tájegységek lehatárolásánál elsősorban MAROSI és SOMOGYI (1990) könyvét vettem alapul. Mivel a földrajzi és a növényföldrajzi határok nem mindig egyeznek, néhol a botanikusok által megállapított határvonalakat részesítettem előnyben (pl. KÁROLYI és PÓCS 1968).

¹ I. Bot. Közlem. 67 (1980): 179–182.; II. Bot. Közlem. 70 (1983): 19–23.; III. Bot. Közlem. 72 (1985): 155–158.; IV. Bot. Közlem. 74–75 (1987–1988): 93–100.; V. Bot. Közlem. 76 (1989): 83–96.; VI. Bot. Közlem. 80 (1993): 53–60.; VII. Bot. Közlem. 82 (1995): 45–53.; VIII. Bot. Közlem. 88 (2001): 95–105.

- P. 7. *Equisetum telmateia* EHRH. H–N: Majs „a Nagy-erdő közelében levő műút melletti magaskórós növényzetben tömeges” [0077/4] (!). A H–N-ra új!
- P. 20. *Ophioglossum vulgatum* L. M: Szentlőrinc „Aszai-árok” b [9973/2] (!). A M-re új! Sz: Magosliget „Cserkőz-erdő” k [7903/1] (!).
- P 46. *Polystichum aculeatum* (L.) ROTH. Szk: Dunasziget „Hajós-sziget” [8070/3] (!). Csak egyetlen kicsiny példány a Nagy-Duna kikövezett partoldalán. Feltehetően a Duna szlovákiai elterelése után telepedhetett meg! A partvédelmi céllal kikövezett partot azóta beárnyékolta a felnövekvő fiatal fűzek (*Salix alba*, *S. purpurea*) bozótja, így a növény számára „szurdokszerű” élőhely jött létre. H: Lébény „Tölgy-erdő” k [8270/3] (!). Egyetlen jól fejlett példány. A KA flj-ra új!
- P. 50. *Dryopteris filix-mas* (L.) SCHOTT. H–N: Nagynyárád „Nagy-erdő” k [0077/4] (!). Csak egyetlen jól fejlett példány! A H–N-ra új!
- P. 54. *Dryopteris expansa* (C. B. PRESL) FRASER-JENKINS. Ds: Bogdása „Bogdásai-erdő” i [0172/2] (!). Ds flj-ra új! Gd: Bátaapáti „Nagy-Mórággyi-völgy” 1 [9777/4] (!). Gd-ra új! Ba: Pápateszér „Görgő-ér” i [8672/1] (!). A Ba-ra új! Sz: Kömörő „Páskom” k [7901/2] (!). A Sz-ra új! – Cönológiai felvétel: *Quercus robori-Carpinetum*. A1-szint (80%, 26 m, 55 cm): *Carpinus betulus* 2, *Quercus robur* 4; A2-szint (25%, 20 m): *Acer campestre* 2, *Acer tataricum* +, *Carpinus betulus* 2; B1-szint (35%, 1,5 m): *Acer campestre* 2, *Acer tataricum* +, *Carpinus betulus* +, *Cornus sanguinea* +, *Corylus avellana* 2, *Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica* 1, *Sambucus nigra* +, *Ulmus minor* +, B2-szint (5%): *Acer campestre* 1, *Acer tataricum* +, *Carpinus betulus* +, *Cornus sanguinea* +, *Corylus avellana* +, *Crataegus monogyna* +, *Euonymus europaea* +, *Frangula alnus* +, *Fraxinus angustifolia* ssp. *pannonica* +, *Malus sylvestris* +, *Prunus spinosa* +, *Pyrus pyraeaster* +, *Rubus caesius* +, *Sambucus nigra* +, *Ulmus minor* +, *Viburnum opulus* +, C-szint (70%): *Ajuga reptans* +, *Alliaria petiolata* +, *Anemone ranunculoides* +, *Athyrium filix-femina* +, *Brachypodium sylvaticum* +, *Carex brizoides* +, *Cerastium sylvaticum* +, *Circaea lutetiana* +, *Convallaria majalis* +, *Corydalis cava* 4, *Cucubalus baccifer* +, *Dactylis polygama* +, *Deschampsia caespitosa* +, *Dryopteris expansa* +, *Dryopteris filix-mas* +, *Fallopia dumetorum* +, *Festuca gigantea* +, *Ficaria verna* 1, *Gagea lutea* 1, *Gagea spathacea* 1, *Galeopsis pubescens* +, *Galium aparine* +, *Galium odoratum* 2, *Geranium robertianum* +, *Geum urbanum* +, *Impatiens noli-tangere* +, *Lysimachia nummularia* +, *Milium effusum* +, *Moehringia trinervia* +, *Polygonatum multiflorum* 1, *Scrophularia nodosa* +, *Urtica dioica* +, *Veronica hederifolia* +, *Vincetoxicum hirundinaria* +, *Viola sylvestris* 1. Hely: Kömörő „Páskom”; Idő: 2003. ápr. 14., 2003. júl. 21.; Tengersizint feletti magasság: 112 m; Lejtőszög: 0°; Alapközet: homokos öntésföld; Talaj: öntés erdőtalaj; Mintaterület nagysága: 1600 m².
5. *Helleborus dumetorum* W. et K. Khg: SZALÓKY és BODONCZY (2003: 190) mint a Khg-re újra felfedezett fajként közli. Nyilván elkerülte a szerzők figyelmét egy korábbi közleményem³ (KEVEY 1989: 85), amelyben e növényt ugyancsak a Rezi feletti „Púpos-hegy” [9169/1] törmeléklejtő-erdejéből (*Mercuriali-Tilietum*) cönológiai felvétellel közöltem. Mivel SZABÓ ISTVÁN – tőlem függetlenül – találta meg a növényt,

³ Florisztikai irodalmunk egyre nehezebben tekinthető át, ezért könnyű ilyesmit elnézni. Korszerű bibliográfiai, és lokális flóraművek készítését kellene szorgalmazni, hogy új adataink jelentőségét kellő módon tudjuk értékelni.

- az adat „KEVEY et SZABÓ” néven került az idézett dolgozatomba. A *Helleborus dumetorum* készhelyi-hegységi előfordulásához annyi kiegészítést fűznék, hogy a „Púpos-hegy”-en két populációját ismerem. Közölt cönológiai felvételem (vö. KEVEY 1989: 85) a hegy csúcsára vezető, fokozatosan elkeskenyedő gerinc északkeleti oldalán van. SZALÓKY és BODONCZY (2003: 190) szerzők feltehetően ezt a kb. 30 tőből álló populációt találták meg. A másik állomány sokkal nagyobb, becslésem szerint többszáz, talán ezres nagyságrendű is lehet. Ez a lelőhely az előbbtől dél-délkeletre, a „Meleg-hegy” és a „Púpos-hegy” közötti nyereg közvetlen közelében van, de még az utóbbi gerincéhez tartozik. Itt nagyrészt tetőerdőben (*Veratro nigri-Fraxinetum orni*) él, de a vele érintkező bükkös (*Daphno laureolae-Fagetum*) szélébe is behúzódik.
10. *Isopyrum thalictroides* L. Mfh: Vajta „Nagy-erdő” k [9378/1] (KEVEY és PÁL ined.). Mindössze néhány tő! A Mfh-re új! Sr: Nádasdladány „Kasza-völgy” k [8875/4] (KEVEY és SONNEVEND ined.).
13. *Aquilegia vulgaris* L. Is: Kópháza „Kópházi-erdő” k [8366/3] (!). Erdei út szélén néhány példány. A Sd-re új, de valószínűleg a falu kertjeiből vadult ki.
46. *Ranunculus lingua* L. Zd: Órtilos „A Visszafolyó-patak völgyének alsó szakaszán egyetlen tő! h [9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.). A Zd-ra új! – Cönológiai felvétel: *Angelico sylvestris-Alnetum*. A1-szint (70%, 18 m, 30 cm): *Alnus glutinosa* 4, *Salix fragilis* 1; A2-szint (25%, 12 m): *Alnus glutinosa* 2, *Humulus lupulus* +, *Salix fragilis* 1; B1-szint (50%, 3,5 m): *Alnus glutinosa* 2, *Cornus sanguinea* +, *Humulus lupulus* 1, *Padus avium* 2, *Ribes rubrum* +, *Salix cinerea* 1, *Viburnum opulus* 1; B2-szint (1%): *Cornus sanguinea* +, *Padus avium* +, *Ribes rubrum* +, *Rubus caesius* +, *Viburnum opulus* +; C-szint (95%): *Angelica sylvestris* +, *Caltha palustris* 3, *Cardamine pratensis* +, *Carex acutiformis* 4, *Carex brizoides* +, *Carex elata* +, *Carex elongata* +, *Carex riparia* 1, *Chrysosplenium alternifolium* +, *Circaea lutetiana* +, *Cirsium oleraceum* +, *Dryopteris carthusiana* 1, *Dryopteris dilatata* +, *Dryopteris filix-mas* +, *Echinocystis lobata* +, *Equisetum telmateia* +, *Eupatorium cannabinum* +, *Ficaria verna* +, *Filipendula ulmaria* 1, *Galeopsis speciosa* +, *Galium aparine* +, *Galium palustre* +, *Geranium robertianum* +, *Glechoma hederacea* 1, *Humulus lupulus* +, *Impatiens noli-tangere* 1, *Iris pseudacorus* +, *Lamium maculatum* +, *Lycopus europaeus* +, *Lysimachia vulgaris* +, *Lythrum salicaria* +, *Myosotis palustris* +, *Myosoton aquaticum* +, *Poa trivialis* +, *Polygonum hydropiper* +, *Polygonum mite* +, *Ranunculus lingua* +, *Ranunculus repens* +, *Scirpus sylvaticus* 1, *Solanum dulcamara* 1, *Solidago gigantea* +, *Symphytum officinale* +, *Thelypteris palustris* 1, *Urtica dioica* +, *Valeriana dioica* 1, *Veratrum album* +. Hely: Órtilos „Visszafolyó-patak”; Idő: 2002. ápr. 3., 2002. aug. 25., 2003. júl. 2.; Tengersizint feletti magasság: 142 m; Lejtőszög: 0°; Alapkőzet: lösztartalmú öntésföld; Talaj: mérsékelten tőzeges öntéstalaj; Mintaterület nagysága: 1600 m².
75. *Asarum europaeum* L. Mfh: Nagydorog „Banai-erdő” k [9378/3] (KEVEY és PÁL ined.). A Mfh-re új! Sr: Nádasdladány „Kasza-völgy” k [8875/4] (KEVEY és SONNEVEND ined.). A Sr-re új!
98. *Rubus idaeus* L. KM: Pécsvárad „az erdőgazdasági üzemi út mellett, a Bodzás-völgy közelében” [9876/1] (!). A KM-re új! Is: Kópháza „Kópházi-erdő” k [8366/3]

- (!). Utóbbi helyen feltehetően csak kivadulva! KIRÁLY G. (ex litt.) szerint ugyanis a közeli Fertőmelléki-dombságon és a Répce-síkon többfelé szubszpontán módon fordul elő, viszont a Soproni-hegységben már őshonosnak tekinthető.
233. *Padus avium* MILL. M: Komló „Zobák felé vezető műút melletti patak mentén” j (!). Csak néhány példány. M flj-ra új!
262. *Ribes nigrum* L. M: Hosszúhetény „Egregyi-völgy és Hidasi-völgy találkozásánál” g [9875/2] (!). Egyetlen példány! Orfű „Herman Ottó-tó” h [9874/2] (!). Kb. 10 m²-es populáció! M flj területén mintegy másfél évszázad után most került újra elő (vö. NENDTVICH K. 1836: 30 és NENDTVICH T. 1846: 327 és MAYER 1859: 30). Előfordulása őshonosnak tűnik, bár ez egyértelműen nem bizonyítható (endozoochoria!). – Cönológiai felvétel: *Petasiti hybridi-Salicetum fragilis*⁴. A1-szint (60%, 22 m, 45 cm): *Acer campestre* 1, *Acer pseudo-platanus* 1, *Salix alba* 1, *Salix fragilis* 3; A2-szint (30%, 13 m): *Carpinus betulus* +, *Corylus avellana* 2, *Humulus lupulus* +, *Salix fragilis* 2; B1-szint (60%, 3,5 m): *Cornus sanguinea* 1, *Corylus avellana* 3, *Euonymus europaea* +, *Fraxinus excelsior* +, *Ribes nigrum* +, *Rubus fruticosus* agg. +, *Salix fragilis* +, *Sambucus nigra* 2, *Staphylea pinnata* +; B2-szint (1%): *Acer campestre* +, *Cornus sanguinea* +, *Euonymus europaea* +, *Hedera helix* +, *Ligustrum vulgare* +, *Sambucus nigra* +, *Staphylea pinnata* +; C-szint (85%): *Aconitum vulparia* +, *Aegopodium podagraria* 2, *Aethusa cynapium* +, *Allium ursinum* 1, *Anemone ranunculoides* 1, *Angelica sylvestris* +, *Arum maculatum* +, *Asarum europaeum* +, *Asperula taurina* +, *Brachypodium sylvaticum* +, *Calystegia sepium* +, *Cardamine impatiens* +, *Carex pendula* +, *Carex remota* +, *Carex sylvatica* +, *Cerastium sylvaticum* +, *Chelidonium majus* +, *Chenopodium polyspermum* +, *Chrysosplenium alternifolium* 2, *Circaea lutetiana* +, *Corydalis cava* 1, *Cyperus fuscus* +, *Dentaria enneaphyllos* +, *Equisetum arvense* +, *Equisetum telmateia* +, *Eupatorium cannabinum* +, *Festuca gigantea* +, *Ficaria verna* +, *Fragaria vesca* +, *Gagea lutea* +, *Galanthus nivalis* +, *Galeobdolon luteum* 3, *Galium aparine* +, *Galium odoratum* +, *Geranium robertianum* +, *Geum urbanum* +, *Glechoma hederacea* +, *Glyceria plicata* +, *Helleborus odoratus* +, *Hepatica nobilis* +, *Heracleum sphondylium* +, *Humulus lupulus* +, *Hypericum tetrapterum* +, *Isopyrum thalictroides* +, *Juncus effusus* +, *Knautia drymeia* 1, *Lamium maculatum* 1, *Lycopus europaeus* +, *Lythrum salicaria* +, *Melandrium sylvestri* +, *Mercurialis perennis* +, *Milium effusum* +, *Moehringia trinervia* +, *Myosoton aquaticum* +, *Oxalis acetosella* +, *Petasites hybridus* 2, *Poa trivialis* +, *Polygonum mite* +, *Primula vulgaris* +, *Pulmonaria officinalis* +, *Ranunculus lanuginosus* +, *Ranunculus repens* +, *Rumex sanguineus* +, *Salvia glutinosa* +, *Scirpus sylvaticus* +, *Scrophularia nodosa* +, *Scrophularia umbrosa* +, *Solanum dulcamara* +, *Stachys sylvatica* +, *Stellaria holostea* +, *Stellaria media* +, *Symphytum officinale* +, *Taraxacum officinale* +, *Urtica dioica* 1, *Veronica beccabunga* +, *Vicia dumetorum* +. Hely: Hosszúhetény „Egregyi-völgy”; Idő: 2002. okt. 1., 2003. márc. 27.; Tengersizint feletti magasság: 290 m; Lejtőszög: 0°; Alapkőzet: mészkőtörmelékeny öntésvölgy; Talaj: öntéstalaj; Mintaterület nagysága: 1600 m².

⁴ A ligeterdő-társulás érvényes leírása folyamatban van (*Acta Bot. Hung.*).

436. *Dictamnus albus* L. H–N: Töttös „Töttösi-erdő” n [0077/3] (!).
452. *Impatiens glandulifera* ROYLE. M: Magyaregregy „Egregyi-völgy” g [9875/2] (!). A M flj-ra új adventív elem!
460. *Vitis sylvestris* C. C. GMEL. Bk: Vámosújfalú „Papok-erdeje” j [7794/4] (!). A Bk-re új! Szk: Kimle „Nováki-csatorna” h [8170/4] (!), „Novákiszigeti-erdő” h, i, j [8170/4] (!). Ba: Devecser „Széki-erdő” j (!). A DK flv-re új! – ÉZ: Gyűrűs „Kígyós” k (!); Nagykapornak „Tilaji-erdő” i (!). A Z flj-ra új!
483. *Bupleurum rotundifolium* L. KM: Pécsvárad „Öreg-Béke” n [9876/1] (!). A KM-en mintegy 200 év után újra előkerült (vö. KITAIBEL in GOMBOCZ és HORVÁT 1939: 35).
547. *Asperula taurina* L. H–N: Bóly „Herendi-erdő” k [0077/3] (!); Borjád „Borjádi-erdő”-k [0077/3] (!); Töttös „Töttösi-erdő” k [0077/3] (!). A H–N-ra új!
631. *Linum hirsutum* L. Gd: Bábaapáti „Nagy-Mórágvi-völgy” c [9777/4] (!). A Gd-on mintegy 200 év után került elő újra (vö. KITAIBEL in GOMBOCZ és HORVÁT 1939: 38)!
675. *Euphorbia salicifolia* HOST. H–N: Nagynyárád „Nagy-erdő” n (!). Baranyából eddig csak NENDTVICH T. (in KERNER 1863: 567) közölte konkrét lelőhely nélkül.
688. *Fraxinus ornus* L. H: Újrónafő „Császárréti-erdő” j [8269/1] (!). A H-ra új, de őshonossága vitatható!
698. *Gentiana cruciata* L. Gd: Bábaapáti „Apáti-erdő” c [9777/4] (!). A Gd-ra új!
741. *Myosotis sparsiflora* MIKAN. Szk: Dunasziget „Hosszú-televény” f [8070/3] (!). A Szk-re új! – Cönológiai felvétel: *Senecioni sarracenicis-Populetum albae*. A1-szint (65%, 17 m, 35 cm): *Humulus lupulus* 1, *Populus alba* 4; A2-szint (10%, 12 m): *Acer negundo* +, *Alnus incana* +, *Humulus lupulus* 1, *Populus alba* 1; B1-szint (50%,): *Cornus sanguinea* 3, *Crataegus monogyna* 1, *Euonymus europaea* +, *Humulus lupulus* 1, *Ligustrum vulgare* +, *Ribes rubrum* +, *Sambucus nigra* +, *Ulmus laevis* +, *Ulmus minor* +, *Viburnum opulus* +; B2-szint (30%): *Alnus incana* +, *Clematis vitalba* +, *Cornus sanguinea* +, *Euonymus europaea* +, *Quercus robur* +, *Ribes rubrum* +, *Rubus caesius* 3, *Sambucus nigra* +, *Ulmus laevis* +, *Ulmus minor* +; C-szint (90%): *Aegopodium podagraria* +, *Aethusa cynapium* +, *Arctium lappa* +, *Aster* \diamond *salignus* +, *Brachypodium sylvaticum* +, *Calystegia sepium* +, *Carduus crispus* +, *Carex brizoides* +, *Carex remota* +, *Circaea lutetiana* +, *Cucubalus baccifer* +, *Dactylis polygama* +, *Dryopteris filix-mas* +, *Festuca gigantea* +, *Ficaria verna* +, *Galeobdolon luteum* 1, *Galium aparine* 1, *Geranium robertianum* +, *Glechoma hederacea* 2, *Humulus lupulus* +, *Impatiens glandulifera* 3, *Impatiens parviflora* +, *Lamium maculatum* 1, *Myosotis sparsiflora* +, *Myosoton aquaticum* +, *Parietaria officinalis* +, *Phalaroides arundinacea* +, *Poa palustris* +, *Poa trivialis* +, *Rumex obtusifolius* +, *Rumex sanguineus* +, *Scrophularia nodosa* +, *Stachys sylvatica* 2, *Symphytum officinale* +, *Taraxacum officinale* +, *Urtica dioica* 2. Hely: 1 Dunasziget-Cikolasziget „Hosszú-Televény”; Idő: 1990. aug. 24., 1991. ápr. 25.; Tengersizint feletti magasság: 121 m; Lejtőszög: 0°; Alapkőzet: kavics és homok; Talaj: nyers öntéstalaj; Mintaterület nagysága: 1600 m².
817. *Melissa officinalis* L. H–N: Bóly „Herendi-erdő” n [0077/3] (!); Töttös „Töttösi-erdő” n [0077/3] (!). A H–N-ra új!

879. *Scrophularia scopolii* HOPPE. H–N: Kisjakabfalva „Vizes-erdő” j [0176/2] (!). B: Vásárosnamény–Gergelyiugornya „Bagiszeg-erdő” j [7899/4] (!).
971. *Plantago altissima* L. Gd: Bátaapáti „Nagymórágnyi-völgy” a [9777/4] (!). A Gd-ra új!
1038. *Lunaria annua* L. Zd: Őrtilos „Öregsánc” o [9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.). A Zd-ra új! V: Siklós „a Csukma-hegy déli lábánál, földút melletti rézsűn” [0175/2] (!). M: Hosszúhetény „a Hármashegy déli lejtőjén”! n [9876/1] (ALMÁDI és TÓTH I. Zs. ined.). Utóbbi helyen lakóhelytől távol, teljesen természetes környezetben él. Hazai lelőhelyei közül őshonossága csak itt képzelhető el.
1039. *Peltaria perennis* (ARD.) MARKGR. Rv: Vasvár–Nagymákfa „Hollódi-erdő” j–k [8966/3] (!). Mindössze két kisebb populációját láttam: tölgy-kőris-szil liget és gyertyános-tölgyes átmeneti zónájában és erdei nyiladékban. A Rába nyugati szakaszának ritka növénye. Vasvár mellől utoljára KÁROLYI (in JÁVORKA és SOÓ 1951: 611) közölte. Az utóbbi évtizedekben csak egyetlen biztos előfordulása volt ismert: Körmen-d mellől (Csörnöc) ismerték (BODONCZI, KOVÁCS J. A. és TAKÁCS ex verb.). MESTERHÁZY (ex litt.) szerint azonban Körmen-d és Vasvár közötti erdőszéleken, magassásosokban, felhagyott kavicsbányákban többfelé megtalálható. A Rába mellől nem nagyon távolodik el. Védelemre érdemes faj!
1058. *Cardamine amara* L. Szk: A Duna 1993-ban történt szlovákiai elterelése következtében valamennyi lelőhelyéről eltűnt. Legnagyobb állománya a Kisbodak melletti „Öreg-sziget”-en volt. Utoljára itt láttam 1994-ben, de ekkor is már csak néhány tövet sikerült megfigyelnem.
1061. *Dentaria bulbifera* L. Kv: Békéscsaba „Pósteleki-erdő” k [9393/1] (!). Csak egy kis folt! A Tt flj-ra új!
1068. *Arabis turrata* L. Szk: Lipót „Új-sziget és Örök-sziget közötti zátonyon” (KEVEY 1995a: 47). A Duna 1993-ban történt szlovákiai elterelése óta nem találok. Valószínűleg kiszorult termőhelyéről, ahol azóta tömeges az *Urtica dioica*.
1224. *Carpesium abrotanoides* L. Zd: Egyetlen lelőhelye az Őrtilos vasútállomásnál egy út mellett volt. Mintegy 15 éve nem találjuk (KEVEY és TOLDI ined.). Eltűnését az útmenti árok kiszélesítésével és betonlapokkal történő kirakásával kapcsolatos földmunkák okozták.
1440. *Lychnis coronaria* (L.) DESR. Gd: Bátaapáti „Apáti-erdő” n [9777/4] (!); Mórággy „Tölgy-domb” k [9778/3] (HORVÁT A. O. és KEVEY ined.: 1975). A Gd-on mintegy 200 év után került elő újra (vö. NEILREICH 1866: 292; és KITAIBEL in GOMBOCZ és HORVÁT 1939: 38)!
1649. *Fagus sylvatica* L. Rk: Bogyoszló „Tölös-erdő” [8469/3] (KIRÁLY G. ined.); Rábatonana „Nagy-erdő” k [8370/4] (!). Utóbbi előfordulás érdekessége, hogy ebből az erdőből a II. József korában készített országleírás már jelzi a bükköt (vö. KEVEY 1995b: 12). Az erdőben korábban többször is jártam, de csak 2003 tavaszán sikerült találnom egyetlen kb. 30 éves bükk példányt. Eredetét illetően nyilván sokat lehetne vitatkozni, de a 230 éves és a mai adat egybeesése mégis érdekes. TÓTH I. (ex verb.) véleménye szerint lehet hinni e régi adatoknak. Évtizedek óta szemtanúi vagyunk, amint a bükk észak-alföldi (Beregdaróc „Dédai-erdő”; Sátoraljaúj-hely „Long-erdő”) és dráva-síki (Bürüs „Sikota”; Dencsháza „Galambos”; Páprád „Bükk-hát”) állományai egyre fogyatkoznak. A vízháztartás romlására jóval ke-

- vésbé érzékeny, mint pl. a kocsányos tölgy, ezért valószínűleg a Rábaközből sem a csökkenő talajvízszint miatt tűnt el (KIRÁLY G. ex litt.). Visszaszorulásának okát elsősorban az erdőgazdálkodásban kell keresnünk (tarvágások!). TÓTH I. (ex verb.) szerint amíg nem találták fel a gőzölést, a bükköt nem is tartották értékes fafajnak. Síkvidékeken az erdészek ezért nem sok gondot fordítottak ezen – amúgy is nehezen újuló – fafaj megőrzésére, sőt helyenként inkább irtották, mint telepítették. Korábbi „gyomfa” megítélése az erdészeti szakirodalomban általános, ismert tény, s alföldi visszaszorulásában a tölgyekre hangsúlyt fektető felújítás játszotta a fő szerepet (KIRÁLY G. ex litt.). A rábapatonai előforduláshoz hasonló a Körös-vidéken a „Pósteleki-erdő”-ben talált egyetlen bükkfa (BÖLÖNI és KIRÁLY G. in KEVEY 1995b: 15), mely szintén egy II. József korából származó adatot erősíthet meg.
1655. *Quercus petraea* (MATTUSCHKA) LIEBLEIN. H–N: Töttös „Töttösi-erdő” k [0077/3] (!). A H–N-ra új!
1671. *Salix elaeagnos* SCOP. BS: Vízvár „Kerep” d [9969/1] (KEVEY és CSETE ined.). BS flj-ra új!
1672. *Salix viminalis* L. Ds: Heresznye „Balokán” e [9969/4] [9969/4] (!). Ds flj-ra új, de még újabb előfordulásai is várhatók! Msz: Kölked „Macska-lyuk” e [0078/4] (!). A KD-re új! E tájon – az eddigi viszonylag alapos terepbejárások ellenére – másutt még nem került elő.
1674. *Salix purpurea* L. Zs: Cserénfa „Tábor-völgy” i [9773/1] (KEVEY ined.: 1982). A Zs-ből eddig nem közölték! Valószínűleg még több helyen is elő fog kerülni! KIRÁLY G. (ex litt.) pl. Dombóvár és Vásárosdombó környékén többfelé is látta.
1706. *Veratrum album* L. Zd: Őrtilos „a Visszafolyó-patak völgyében többfelé” h, i [9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.). A Zd-ra új!
1738. *Lilium martagon* L. H–N: Kiszakabfalva „Vizes-erdő” k, j [0176/2] (!). DA flj-ra új!
1755. *Muscari botryoides* (L.) MILL. Gd: Mórágypatak „Tölgy-domb” n [9778/3] (HORVÁT A. O. és KEVEY ined.: 1975). Gd-ra új!
1758. *Ruscus aculeatus* L. H–N: Kiszakabfalva „Vizes-erdő” k, j [0176/2] (!). H–N-ra új!
1767. *Leucogonum vernum* L. Zs: Sántos „Herceg-forrás” l, k [9673/3] (KEVEY 2001: 99). A 2002. évi terepbejárás alatt a völgy több pontján újabb populációi kerültek elő. A látottak alapján őshonosságát illetően nincsenek kételyeim. BS-ban amúgy is többfelé előfordul, miért ne terjedhetett volna el természetes úton a szomszédos Zs-be? – Cönológiai felvétel: *Polysticho setiferi-Aceretum*. A1-szint (85%, 20 m, 40 cm): *Acer platanoides* 2, *Acer pseudo-platanus* 3, *Alnus glutinosa* +, *Fagus sylvatica* 1, *Tilia cordata* 1, *Tilia tomentosa* 2; A2-szint (20%, 20 m): *Acer platanoides* 1, *Acer pseudo-platanus* 2, *Clematis vitalba* +, *Tilia tomentosa* +; B1-szint (5%, 1,5 m): *Acer campestre* +, *Acer platanoides* +, *Acer pseudo-platanus* +, *Clematis vitalba* +, *Cornus sanguinea* +, *Corylus avellana* +, *Hedera helix* +, *Sambucus nigra* +, *Staphylea pinnata* +, *Tilia cordata* 1, *Tilia tomentosa* +, *Ulmus glabra* +; B2-szint (5%): *Acer campestre* +, *Acer platanoides* +, *Acer pseudo-platanus* +, *Carpinus betulus* +, *Clematis vitalba* +, *Cornus sanguinea* +, *Fagus sylvatica* +, *Hedera helix* +, *Quercus cerris* +, *Rubus hirtus* +, *Sambucus nigra* +, *Staphylea pinnata* 1, *Tilia cordata* +, *Tilia tomentosa* 1, *Ulmus glabra* +; C-szint (90%): *Aconitum vulparia* +, *Actaea spicata* +, *Adoxa moschatellina* +, *Aegopodium podagraria* 1, *Allium ursinum* +, *Anemone nemorosa* 1, *Anemone*

- ranunculoides* 2, *Arum maculatum* +, *Asarum europaeum* +, *Brachypodium sylvaticum* +, *Carex digitata* +, *Carex pilosa* +, *Carex sylvatica* +, *Carpesium cernuum* +, *Chelidonium majus* +, *Chrysosplenium alternifolium* +, *Circaea lutetiana* +, *Corydalis cava* 4, *Corydalis solida* 1, *Dentaria bulbifera* 2, *Dryopteris filix-mas* 1, *Euphorbia amygdaloides* +, *Ficaria verna* 1, *Fragaria vesca* +, *Gagea lutea* +, *Galanthus nivalis* +, *Galeobdolon luteum* 2, *Galium odoratum* +, *Geranium robertianum* +, *Isopyrum thalictroides* +, *Lamium maculatum* +, *Lathraea squamaria* +, *Leucojum vernum* +, *Mercurialis perennis* +, *Mycelis muralis* +, *Paris quadrifolia* +, *Phyllitis scolopendrium* 1, *Polystichum setiferum* +, *Pulmonaria officinalis* +, *Ruscus aculeatus* +, *Ruscus hypoglossum* +, *Salvia glutinosa* +, *Scrophularia nodosa* +, *Stachys sylvatica* +, *Stenactis annua* +, *Torilis japonica* +, *Urtica dioica* +, *Veronica hederifolia* +, *Vicia dumetorum* +, *Viola sylvestris* +. Hely: Sántos „Herceg-forrás”; Idő: 2002. ápr. 1., 2003. okt. 1.; Tengersizint feletti magasság: 170 m; Kitétség: ÉK; Lejtőszög: 45°; Alapkőzet: lösz; Talaj: barna erdőtalaj; Mintaterület nagysága: 1200 m².
1781. *Iris variegata* L. H–N: Töttös „Töttösi-erdő” n [0077/3] (!). H–N-ra új!
1808. *Luzula pallescens* (WAHLBG.) SW. M: Pécs „Éger-völgy” m [9974/2] (!); Hosszúhetény „Főhágó” f (!); Pécsvárad „Zengő” m [9876/1] (!); Pécs-Vasas „Galambos” m [9875/2] (!). A M flj-ra új!
1816. *Epipactis purpurata* SM. Rv: Vasvár–Nagymákfa „Hollósi-erdő” k [8966/3] (!); Kemenestarádfa „Bagóné-erdő” k [8965/3] (!). Rv-re új!
1817. *Epipactis helleborine* CR. H–N: Töttös „Töttösi-erdő” k [0077/3] (!). A H–N-ra új!
1848. *Dactylorhiza incarnata* (L.) SOÓ. M: Szentlőrinc „Aszai-árok” b [9973/2] (!). A M-re új!
1897. *Carex paniculata* JUSSL. Zd: Órtilos „a Visszafolyó-patak völgyében többfelé” h [9667/3, 9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.). A Visszafolyó-patak alsó szakaszán [9667/3] tőlünk függetlenül, s ugyanabban a kutatási évben (2001) KIRÁLY G. és KIRÁLY A. (ex litt.) is megtalálta. A Zd-ra új!
1904. *Carex brizoides* L. H–N: Nagynyárad „Nagy-erdő” k [0077/4] (!). Csak egyetlen, viszonylag nagyobb populáció! A H–N-ra új!
1905. *Carex elongata* L. Zd: Órtilos „a Visszafolyó-patak völgyében többfelé” h [9667/3, 9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.: 2001; KIRÁLY A. és KIRÁLY G. ined.: 2001). A Zd-ra új!
1936. *Carex strigosa* HUDS. Rv: Körmend „Dobogó-erdő” k [8965/3] (!); Rum „Rumi-erdő” k [8967/1] (!). A Rv-re új! M: Pécs „Kanta-vár felett, egy erdei út melletti taposott részen” [9875/3] (AJKAI ex verb.). Gd: Bábaapáti „Nagy-Mórággyi-völgy” k [9777/4] (!). Vs: Ág „Vágyom-völgy” [9775/1] (TÓTH I. Zs. ex verb.: 1989)
1939. *Carex pilosa* SCOP. H–N: Töttös „Töttösi-erdő” k [0177/1] (!). Csak egyetlen helyen, de bőben! A H–N-ra új!
1947. *Carex pseudocyperus* L. Zd: Órtilos „a Visszafolyó-patak völgyében” h [9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.). A Zd-ra új!
1948. *Carex rostrata* STOKES. Zd: Órtilos „a Visszafolyó-patak völgyében, a Madár-árok nevű mellékvölgy elágazásánál” h [9767/2] (KEVEY és TOLDI ined.). Mindössze néhány jól fejlett példány! A Zd-ra új! – Cönológiai felvétel: *Angelico*

- sylvestris-Alnetum*. A1-szint (25%, 18 m, 30 cm): *Alnus glutinosa* 2, *Salix alba* 1, *Viscum album* +; A2-szint (50%, 10 m): *Alnus glutinosa* 3, *Humulus lupulus* 1, *Padus avium* 1; B1-szint (40%, 4 m): *Alnus glutinosa* 3, *Calystegia sepium* 1, *Cornus sanguinea* +, *Humulus lupulus* 1, *Padus avium* 1, *Salix fragilis* 1, *Sambucus nigra* +, B2-szint (10%): *Cornus sanguinea* +, *Euonymus europaea* +, *Hedera helix* +, *Padus avium* +, *Rubus caesius* 2, *Rubus fruticosus* agg. +, *Viburnum opulus* +, C-szint (90%): *Aegopodium podagraria* +, *Aethusa cynapium* +, *Angelica sylvestris* +, *Berula erecta* +, *Caltha palustris* 1, *Calystegia sepium* 1, *Cardamine impatiens* +, *Cardamine pratensis* +, *Carex acutiformis* 3, *Carex brizoides* +, *Carex riparia* 1, *Carex rostrata* +, *Chrysosplenium alternifolium* +, *Cirsium oleraceum* 1, *Cucubalus baccifer* +, *Dryopteris carthusiana* +, *Echinocystis lobata* +, *Epilobium hirsutum* +, *Epilobium parviflorum* +, *Equisetum arvense* +, *Equisetum telmateia* 2, *Eupatorium cannabinum* +, *Festuca gigantea* +, *Ficaria verna* +, *Filipendula ulmaria* 1, *Galeopsis speciosa* +, *Galium aparine* +, *Galium palustre* 1, *Geranium phaeum* +, *Geranium robertianum* +, *Geum urbanum* +, *Glechoma hederacea* +, *Glyceria maxima* 1, *Humulus lupulus* +, *Hypericum tetrapterum* +, *Impatiens noli-tangere* +, *Iris pseudacorus* 1, *Juncus effusus* +, *Knautia drymeia* +, *Lamium maculatum* 1, *Lycopus europaeus* +, *Lythrum salicaria* +, *Mentha aquatica* +, *Mentha longifolia* +, *Myosoton aquaticum* +, *Paris quadrifolia* +, *Phalaroides arundinacea* +, *Phragmites australis* +, *Poa trivialis* +, *Ranunculus repens* +, *Scirpus sylvaticus* 1, *Scrophularia umbrosa* +, *Solanum dulcamara* +, *Solidago gigantea* +, *Stenactis annua* +, *Symphytum officinale* +, *Urtica dioica* +, *Veronica anagallis-aquatica* +. Hely: Órtilos „Visszafolyó-patak”; Idő: 2001. ápr. 10., 2001. aug. 23., 2003. júl. 3.; Tengerszint feletti magasság: 149 m; Lejtőszög: 0°; Alapkőzet: lösztartalmú öntésföld; Talaj: mérsékelten tőzeges öntéstalaj; Mintaterület nagysága: 1600 m².
2021. *Melica altissima* L. H–N: Nagynyárád „Nagy-erdő” n [0077/4] (!). Mindössze két kicsiny populáció! Utoljára JANKA (in NEILREICH 1870: 7) közölte Nagynyárádról. Feltehetően JANKA (1866: 169) „Im Wäldchen bei Dozsa” adata is ide vonatkozik, ugyanis Nagynyárádtól délre a mai térképeken is fel van tüntetve egy „Dózsa-dűlő”, amely jelenleg már a szomszédos Majs falu hátárába esik. A DA flj-n tehát kb. 140 év után most került újra elő!
2024. *Melica picta* C. KOCH. H–N: Töttös „Töttösi-erdő” n [0077/3] (!). Csak egyetlen helyen, de viszonylag nagyobb populáció. A Dt-ra új! Megjegyzendő, hogy tőlem függetlenül egyidejűleg (2003 nyarán) CSIKY (ex verb.) az Egyházasharaszti melletti „Török-temető” nevű erdőben is megtalálta.
2045. *Hordelymus europaeus* (L.) JESSEN. Gd: Bátaapáti „Apáti-erdő” k [9777/4] (!). Gd-ra új!
2102. *Milium effusum* L. Mfh: Nagydorog „Banai-erdő” k [9378/3] (KEVEY és PÁL ined.). Mfh-re új!

Rövidítések

a) Földrajzi és növényföldrajzi tájegységek neveinek rövidítései

B: Beregi-sík; Ba: Bakonyalja; Bk: Bodrogek; BS: Belső-Somogy; BS flj: Belső-Somogy flórajárása (*Somogyicum*); DA flj: Déli-Alföld flórajárása (*Titelicum*); DK flv: Dunántúli-középhegység flóravidéke (*Bakonyicum*); Ds: Dráva-sík; Ds flj: Dráva-sík flórajárása (*Dravense*); Dt: Dunántúl; Gd: Geresdi-dombság; H: Hanság; H–N: Harkány–Nagynyárádi-sík; Is: Ikva-sík; KA flj: Kisalföld flórajárása (*Arrabonicum*); KD: Közép-Duna-vidék; Khg: Keszthelyi-hegység; KM: Keleti-Mecsek; Kv: Körös-vidék; M: Mecsek; Mfh: Mezőföldi-homokvidék; M flj: Mecseki flórajárás (*Sopianicum*); Rk: Rábaköz; Rv: Rába-völgye; Sr: Sárrét; Sz: Szatmári-sík; Szk: Szigetköz; Tt flj: Tiszántúl flórajárása (*Crisicum*); V: Villányi-hegység; Vs: Völgyesség; Zd: Zákányi-dombok; Zs: Zselic.

b) Növénytársulás-nevek rövidítései

a: magas sásos (*Caricetum acutiformis-ripariae*); b: kiszáradó láprét (*Succiso-Molinietum*); c: kaszálórét (*Arrhenatheretum elatius*); d: csigolya bokorfüzes (*Rumici crispis-Salicetum purpureae*); e: mandulalevelű bokorfüzes (*Polygono hydropiperi-Salicetum triandrae*); f: fehér nyárliget (*Senecioni sarracenici-Populetum albae*); g: törékeny fűzliget (*Petasiti hybridi-Salicetum fragilis*); h: égeres mocsárerdő (*Angelico sylvestris-Alnetum*); i: égerliget (*Carici pendulae-Alnetum, Aegopodio-Alnetum*); j: tölgy-kőris-szil liget (*Fraxino pannonicae-Ulmetum, Knautio drymeiae-Ulmetum, Pimpinello majoris-Ulmetum*); k: gyertyános-tölgyes (*Asperulo taurinae-Carpinetum, Helleboro dumetorum-Carpinetum, Quercu robori-Carpinetum*); l: szurdokerdő (*Scutellario-Aceretum, Polysticho setiferi-Aceretum*); m: mézskerülő tölgyes (*Luzulo forsteri-Quercetum*); n: cseres-tölgyes (*Potentillo micranthae-Quercetum dalechampii*); o: akácós (*Bromo sterili-Robinetum*).

c) Egyéb rövidítések

A1: felső lombkoronaszint; A2: alsó lombkoronaszint; B1: felső cserjeszint; B2: alsó cserjeszint (újulat); C: gypeszint; ex litt.: ex litteris (írásbeli közlés); ex verb.: ex verbis (szóbeli közlés); ined.: ineditum (kiadatlan közlés); ! (lelőhelynév után zárójelben): a növényt magam láttam, vagy gyűjtöttem; ! (lelőhelynév után szabadon): a szerző által említett helyen a növényt magam is megtaláltam.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet fejezem ki azon kutatóknak, akik közöletlen adataikat rendelkezésemre bocsátották, útítárásként vagy helyismeretük révén segítették terepmunkámat: AJKAI ADRIENN, ALMÁDI LÁSZLÓ, BODONCZI LÁSZLÓ, BELOVITZ KÁROLY, CSETE SÁNDOR, CSIKY JÁNOS, HORVÁT ADOLF OLIVÉR, Z. HORVÁTH JÓZSEF, KIRÁLY ANGÉLA, KIRÁLY GERGELY, KOVÁCS J. ATTILA, MESTERHÁZY ATTILA, PÁL RÓBERT, PAPP VIKTOR GÁBOR, SONNEVEND IMRE, TAKÁCS BÉLA, TOLDI MIKLÓS, TÓTH ISTVÁN ZSOLT.

A kutatásokhoz szükséges anyagi támogatást az OTKA (T 037632) biztosította.

IRODALOM – LITERATUR

- BORHIDI A. 1984: Role of mapping the flora of Europe in nature conservation. *Norrinia*, 2: 87–98.
- BORHIDI A. 2003: Magyarország növénytársulásai. Akadémiai Kiadó, Budapest, 610 pp.
- GOMBOCZ E., HORVÁT A. O. 1939: Kitaibel Pál Baranyában. Ciszterci Rend pécsi Nagy Lajos-gimn. Ért. (1938–1939): 21–72.
- HORVÁTH F., DOBOLYI Z. K., MORSCHHAUSER T., LÖKÖS L., KARAS L., SZERDAHELYI T. 1995: Flóra adatbázis 1.2., Vácrátót, 267 pp.
- JANKA V. 1866: Neue Standorte ungarischer Pflanzen. *Öst. Bot. Zeitschr.* 16: 169–172.
- JÁVORKA S., SOÓ R. 1951: A magyar növényvilág kézikönyve II. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp. 581–1120.
- KÁROLYI Á., PÓCS T. 1968: Délnyugat-Dunántúl flórája I. *Acta Acad. Ped. Agr. Nova Series.* 6: 329–390.
- KERNER A. 1863: Nachtrag zu C. M. Nendtvich's Enumeratio plantarum territorii Quinque-Ecclesiensis. *Verh. Zoll.-Bot. Ges. Wien* 13: 561–574.
- KEVEY B. 1989: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez V. *Bot. Közlem.* 76: 83–96.
- KEVEY B. 1995a: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VII. *Bot. Közlem.* 82: 45–53.
- KEVEY B. 1995b: Adatok a bükk (*Fagus sylvatica* L.) alföldi elterjedéséhez az atlanti kortól napjainkig. *Bot. Közlem.* 82: 9–25.
- KEVEY B. 2001: Adatok Magyarország flórájának és vegetációjának ismeretéhez VIII. *Bot. Közlem.* 88: 95–105.
- MAROSI S., SOMOGYI S. 1990: Magyarország kistájainak katasztere I–II. MTA Földrajztudományi Kutató Intézet, Budapest.
- MAYER M. 1859: Die Flora des Fünfkirchner Pflanzengebietes. Pécsi Kath. Főgymnasium Programmja (1858–1859): 23–47.
- NEILREICH A. 1866: Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefäßpflanzen nebst einer pflanzengeographischen Uebersicht. Zweiter Theil. Familien, Gattungen und Arten der Flora von Ungarn und Slavonien. Wilhelm Braumüller, Wien, 390 pp.
- NEILREICH A. 1870: Aufzählung der in Ungarn und Slavonien bisher beobachteten Gefäßpflanzen. Nachträge und Verbesserungen. Wilhelm Braumüller, Wien, 111 pp.
- NENDTVICH K. 1836: Dissertatio inaug. historico-naturalis exhibitionem plantarum in territorio Quinque-Ecclesiensi sponte crescentium. Budae, 38 pp.
- NENDTVICH T. 1846: Baranyának fanemei. *Magyar Orvosok és Természetvizsgálók Vándorgyűlésének Munkálatai* 6: 325–328.
- NIKLFIELD H. 1971: Bericht über die Kartierung der Flora Mitteleuropas. *Taxon* 20(4): 545–571.
- SOÓ R. 1980: A magyar flóra és vegetáció rendszertani-növényföldrajzi kézikönyve VI. Akadémiai Kiadó, Budapest, 557 pp.
- SZALÓKY I., BODONCZY L. 2003: A *Helleborus dumetorum* W. et K. „újrafelfedezése” a Keszthelyi-hegységekben. *Kitaibelia* 8(1): 190.

ANGABEN ZUR KENNTNIS DER FLORA UND VEGETATION UNGARNS IX.

B. Kevey

Universität Pécs, Lehrstuhl für Botanik, H-7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

E-mail: keveyb@ttk.pte.hu

Angenommen: 9 April 2004

Schlüsselworte: Ungarn, Floristik, Pflanzensoziologie

Die vorliegende Publikation zählt solche floristische Angaben von 58 Pflanzenarten auf, die von verschiedenen Landschaften Ungarns stammen. Diese bedeuten meistens für einen Florengebiet (1 Angaben), Floren-distrikt (12 Angaben), oder für eine geographische Landschaftseinheit (40 Angaben) ein neues Vorkommen. Wichtig sind auch die Pflanzen (8 Angaben), die nach langer Zeit wieder auftauchten. Diese Arbeit enthält auch einige zöologische Aufnahmen.

KÖNYVISMERTETÉS

E. WEBER: **Invasive plant species of the world: a reference guide to environmental weeds.**
CAB International Publishing, Wallingford, 2003, 548 pp. ISBN 0-85199-695-7

Az inváziós növényfajok által okozott problémákat világszerte növekvő figyelem kíséri. Bolygónk szinte valamennyi kontinensét érintik, de olykor még a tengerekben is zajlanak azok a – földtörténeti, történeti növényföldrajzi, evolúciós és ökológiai nézőpontból egyaránt mérföldkövet jelentő – biológiai eseménysorok, amelyek mind a természetes, mind a kultúr-ökorendszerekre kíméletlen hatással vannak, azok súlyos károsodását, gyakran széthullását is előidézzé. A „történetek” főszereplői, az inváziós növények – magyarul özön-növények – amelyekről nem készült eddig olyan átfogó, rendszerezett ismertetés, mint a jelen kötet. A szerző, dr. EWALD WEBER (1960–; Geobotanische Institut der ETH Zürich) az inváziós növények nemzetközi szakirodalmát figyelemmel kísérő kutatók előtt eddig sem volt ismeretlen. Egyrészt az Európában inváziós észak-amerikai *Solidago*- és a kaliforniai partvidéken hódító, hibridizáló *Carpobrotus*-fajokat érintő vizsgálatairól; másrészt Svájc és Európa inváziós növényfajainak áttekintése fűződik nevéhez.

„A világ inváziós növényfajai: a természetvédelmi gyomok tájékoztató kalauza” című könyve a szerző által legfontosabbnak tartott 450 inváziós növényfajt mutatja be. A cím második része arra utal, hogy nem tárgyalja a mezőgazdasági gyomokat (agricultural weeds), hanem csak a természetes, illetve természetközeli élőhelyeket veszélyeztető ún. nem-mezőgazdasági (non-agricultural), más néven természetvédelmi gyomoknak (environmental weeds) minősülő inváziós fajokra koncentrálna. A művet a biológiai inváziók világszerte egyik legtekintélyesebb szakértője, H. A. MOONEY (Stanford Egyetem, Kalifornia) ajánlja az előszóban az olvasók figyelmébe. A kötet terjedelméhez képest rövid bevezető fejezet világítja meg a növényi inváziók problémakörét. Az adatbázis-jellegű könyv főtömegét az egyes inváziós növényfajok ismertetése adja. Oldalanként egy-egy faj bemutatása szerepel egyszerű formában, az alábbi szempontok szerint: tudományos név, család, életforma, legfontosabb szinonimák, esetleges gazdasági felhasználás, földrajzi elterjedés, a faj által megszállt élőhely-típusok, rövid alakutani leírás, a faj ökológiája és az ellene való védekezés lehetőségei. Mindezt egy vagy több irodalmi hivatkozás sorszámai zárják. A gazdasági felhasználás különböző kategóriái közül leggyakrabban a dísznövényi alkalmazás szerepel. Ebből látszik, hogy ezek közül kerül ki a legtöbb invázióssá váló növényfaj, ami az újonnan kultúrába veendő növények inváziós képesség szempontjából való tesztelésének fontosságára hívja fel a figyelmet. A földrajzi elterjedést bemutató egység kontinensenként, valamint az azokon belüli főbb kontinensrészenként tagolt, ahol különböző jelek mutatják, hogy az adott faj hol i) honos, ii) inváziós, illetve iii) behurcolt, meghonosodott, de nem inváziós, vagy inváziós mivolta nem tisztázott. Az ezeket követő leíró részek tömörek, de átfogóak, jól használhatóak. Az irodalmi hivatkozások száma összességében tekintélyes (1462), de magyar vonatkozásban szegényes, csak négy munkát idéz (*Solidago*: BOTTA-DUKÁT és DANCZA 2001, *Robinia*: KERESZTESI 1983, *Amorpha*: SZENTESI 1999, *Ailanthus*: ÚDVARDY 1998). A könyvet színfimajegyzék és elsősorban morfológiai szakszavakat tartalmazó fogalomtár zárja.

Statistikai értékelés nem volt célja a könyvnek. Amennyiben erre mégis vállalkozik az olvasó, úgy az alábbiakat állapíthatja meg: a 450 faj 96 családba tartozik, amelyből az első tíz: Poaceae (76 faj), Fabaceae (50), Asteraceae (37), Rosaceae (20), Solanaceae (14), Iridaceae (11), Myrtaceae (11), Oleaceae (10), Liliaceae (8), Pinaceae (8). A Magyarországon jelentős természetvédelmi gyomok közül az alábbiak nem szerepelnek: *Aster lanceolatus*, *A. ◇ salignus*, *Bidens frondosa*, *Fallopia ◇ bohemica*, *Fraxinus pennsylvanica*, *Heraclium sosnowskyi*, *Impatiens parviflora*, *Phytolacca americana*, *Parthenocissus inserta*, *Rudbeckia laciniata*, *Vitis riparia*, *Xanthium italicum*. Európai kitekintésben hiányoznak pl.: *Fallopia sachalinensis*, *Mycelis muralis* (Írország), *Paspalum vaginatum* (Olaszország), *Vaccinium corymbosum ◇ angustifolium* (Németország). A világ más területein pedig: *Eucalyptus resinifera* (Mexikó), *Heterotheca subaxillaris* (Izrael), *Rubus moluccanus* (Tahiti). A könyv persze aligha lehetne teljes, hiszen időről-időre újabb inváziós növények tűnnek fel a világ számos térségében, s az inváziós növények száma is túlságosan nagy ahhoz, hogy ilyen léptékben egy könyvben ismertethetőek lennének. Ezért alapos válogatás után csak a legfontosabb özönnövények kerültek be. Érdekességképpen villantsunk fel néhány példát a más kontinenseken inváziós európai fajokra: *Anthoxanthum odoratum* (Chile, Argentína, Ausztrália), *Cirsium palustre* (Észak-Amerika: Nagy-Tavak), *Iris pseudacorus* (Ausztrália, Új-Zéland), *Ornithogalum umbellatum* (Ausztrália, USA), *Populus alba* (Ausztrália, Dél-Afrika).

A keményborítós kiadású könyv ízléses kivitelű, oldalai jól áttekinthetően, szellősen szerkesztettek. Amennyiben mégis felmerülne bennünk némi általános hiányérzet, annak fő oka talán az ábraanyag teljes mellőzése. Noha a költségeket minden bizonnyal jelentősen megnöveli, mégis azt kell mondanunk, hogy az egyébként is nagyszerű munkát megkoronázhatta volna minden fajról legalább egy közeli kép, esetleg egy további állományfénykép bekerülése. A könyv használhatósága így nagyban nőhetett volna, jóval szélesebb olvasói rétegeknek szólva. Mindazonáltal biztosan fontos kézikönyve lesz a növényökológiával, természetvédelemmel és a gyom-tudománnyal foglalkozó kutató- és gyakorlati szakembereknek egyaránt.